I. LIPSI

POLITICORVM SIVE CIVILIS DOCTRINÆ LIBRI SEX.

Qui ad Principatum maxime spectant.

Additæ NOTÆ auctiores, tum & DE VNA RELIGIONE liber.

Omnia postremo Auctor recensuit.

AMSTERDAMI,
Apud GVILIELMVM BLAEV
CIↃ IↃC XXXII.

LECTOR,

Minuta quædam hic servavimus, in Punctis, Intervallis, Natulis, Verborum discriminibus, quæ Lipsius servanda voluit.

IMPERATOR,
REGES,
PRINCIPES,

AMplum & illuſtre veſtrum munus eſt, quod ſuſtinetis. Quid majus inter homines, quam unum præeſſe pluribus; leges & juſſa ponere; maria, terras, pacem, bella moderari? Divinitas quædam videtur hæc dignitas: & eſt profecto, ſi ſalutariter atque ex uſu publico adminiſtretur. Sed hoc quam arduum ſit, cum ratio nos docet, tum exempla. Illam ſi inſpicimus; quantæ molis ab uno capite tot capita coërceri, & univerſam illam multitudinem, inquietam, diſcordem, turbidam, leniter redigi ſub commune quoddam Obedientiæ jugum? Si hæc; quam pauci ab omni ævo reperti, qui laudabiliter hoc munere functi & defuncti? Nimirum majus quiddam eſt quam

imperiti ſuſpicentur, curſum rectum in undoſo illo mari tenere, & in ſumma Fortuna non abripi licentiæ ventis. Quam multis virtutibus opus eſt, quibus velut anchoris hæc navis firmetur? quam varia Prudentia, quo velut clavo gubernetur? Vt veriſſime dixerim, difficile eſſe homini in hominem imperium: nec unius mente umquam dirigendum. Ideo merito laudandi Sapientes, quibus olim & nunc hæc cura, ut ſalutarium monitorum face prælucerent imperanti. Qua enim in re melius mereantur de genere humano? In moribus aut ſcientiis aliquid præcepiſſe, laudem & uſum habet: & non magis in regno & adminiſtratione civili? cum illic unum aliquem civem meliorem doctioremve facias; hic, in uno omnes. Nam ita profecto eſt: arcta quadam cathena devincti ſumus, qui imperamur, cum imperante. & ut in corpore mens ſana aut inſana eſſe non poteſt,

poteſt, niſi ut pariter vigeant aut langueant ejus functiones: non item in hac ſocietate, Princeps. Ad virtutem ille præit? ſequimur. ad vitia? inclinamus. Bene beareque agit? floremus. improſpere? labimur aut ruimus cum illo. Atque ut à ſole in ſubjecto hoc orbe lux aut tenebræ: ſic à Principe apud ſubditos prava pleraque aut recta. Cæſar ille non animoſe magis quam vere dixit:

---- *Procerum motus hæc cuncta ſequuntur:* Lucan. 4.

Humanum paucis vivit genus.

Ergo eximia hæc ratio de Republica bene merendi, de Principe bene mereri: id eſt, ducere eum & dirigere ad metam illam Publici boni. Nam hic, ne erretis ô Principes, veſter finis. Præeſtis hominibus, ſed hominum cauſſa: nec domini modo & arbitri rerum, ſed tutores & adminiſtri eſtis. Mali improbique illi, qui in imperio non niſi imperium cogitant; ſuperbi, deſides; & qui ſe non civi-

civibus datos arbitrantur, ſed ſibi cives. Nam ſicut ſidera illa ſplendorem habent, ſed ut uſibus mortalium deſerviant: ſic vos dignitatem, ſed cum munere officioque devinctam. Collata eſt in ſinum veſtrum à Deo hominibuſque Reſpublica: ſed nempe in ſinum, & ut foveatur. O vere juſtum & legitimum illum Principem, qui in ſummo faſtigio, non magnus magis quam bonus audire deſiderat: & duas res diverſiſſimas, Potentiam ac Modeſtiam, miſcet! Quem prodeuntem, certatim velut beneficum & ſalutare quoddam numen aſpiciunt: inter amorem timoremque medii: & alternis judiciis ambigentes, Dominum ſalutent an Patrem. Hæc illa ſunt, Principes, præclara, tuta: ad quæ veteres & ego vos vocamus. audite. nec ideo conſilia noſtra aſpernemini, quia eſtis ſupra juſſa. Nam ut illud in Principatu beatiſſimum eſt, non cogi: ita miſerrimum, non ſuaderi.

Sunt

Sunt apud vos fateor, qui consilii sui copiam assidue faciant: sed utinam consilii fidi semper & recti! Alphonsus olim, eximius ille regum, interrogatus, Qui essent optimi consiliarii? Mortui, respondit. libros scilicet & hæc talia monimenta intelligens, qui nihil blandientes, nihil celantes, puram meramque propinant veritatem. Ea ut sensibus vestris insideat; & quæ optima sunt aut per me cognoscatis; aut mecum recognoscatis; te qui Æterna Veritas es, ex imis sensibus precor. Valete

IMPERATOR,

REGES,

PRINCIPES,

& salubriter diu regnate.

Sapient. cap. VI. *Si delectamini sedibus & sceptris ô reges populi, diligite Sapientiam, ut in perpetuum regnetis.*

Sen. epi. XXVII. *Si vis tibi omnia subjicere, te subjice Rationi. Multos reges, si ratio te rexerit. ab illa disces, quid & quemadmodum aggredi debeas.*

Plutarch. Caton. Major. Τῆς πολιτικῆς ἀνδρείας κρείττονα οὐκ ἔστιν τις λόγος: *Virtute Politica præstantiorem nullam homo assequitur.*

DE CONSILIO ET FORMA NOSTRI OPERIS.

QVisquis es Lector, paullum in vestibulo hoc siste. Non diu te morabor, nec ambitiose addam muneri meo pompam: saltem Consilium instituti operis nosce, & ejus Formam. Quod nunc tibi damus, POLITICA esse vides. in quibus hoc nobis consilium, ut quemadmodum in Constantia cives formavimus ad patiendum & parendum; ita hic eos, qui imperant, ad regendum. Quod fecisse ante me alios nihil abnuo: & eximie fecisse. in primis illos veteres: inter quos Plato præcellunt & Aristoteles: sed hic magis,

Finis hujus scripti.

Prisci quoque in hac materie:

Quo minor est, quisquis maximus est hominum.

Sed hi tamen de Repub. universa & communiter scripserunt: ego velut partem aliquam magni hujus agri colendam mihi sumpsi, PRINCIPATVM. Quod ipsum etsi inter veteres suavissimus scriptorum Xenophon fecit: tamen parum profecto, si verum amas, distincte aut plene. & addo, quod in priscis aut barbaris illis ritibus, haud usquaquaque convenienter ad hoc ævum.

Sed non tã prefse,

Nec tam nobis apte.

Novitii plerique futiles.

Nam qui nuper aut here id tentarunt, non me tenent aut terrent. in quos, si vere loquendum est, Cleobuli illud vetus conveniat : Ἀμουσία τὸ πολὺ μέρος, λόγων τε πλῆθος : Laërt. in Cleob. Inscitia in plerisque, & sermonum multitudo. *Nisi quod uniùs tamen*

Machiavellus argutus:

Machiavelli ingenium non contemno, acre, subtile, igneum : & quàutinam Principem suum recta duxisset ad templum illud Virtutis &

Sed sæpe pravus.

Honoris ! sed nimis sæpe deflexit, & dum commodi illas semitas intente sequitur, aberravit à regia hac via. Cum venia igitur nos quoque hæc scribimus : præsertim alio quodam & novo plane modo. Nam inopinatum quoddam stili genus instituimus : in quo vere possim dicere, omnia nostra esse, & nihil. Cum enim inventio tota & ordo à nobis sint, verba tamen & sententias varie conquisivimus à scriptoribus priscis. idque maxime ab Historicis : hoc est, ut ego censeo, à fonte ipso Prudentiæ Civilis. Nec huc ambitio nos aut novitatis ventus impulit (ingenue id testor :) sed tuus fructus. Quid utilius potui, quam tot sententias in unum conducere; pulchras, acres, &, ita me salus amet, ad salutem natas generis humani ? Nam quod ego eadem dicerem : ecquando mihi eadem vis aut fides ? Vt in uno aliquo telo aut gladio multum interest, à qua

Forma nova nostri operis.

Concinnata ab aliis;

Maximè ab Historicis.

Vtì hoc habet:

Et fidem.

manu

MORITA

CAVERNOSA.

II. [illegible] legis. Eum qui [illegible] ego te absolvo. Aqua.

III. Vt [illegible] ego te [illegible] Sententia hoc loco, non [illegible]

IIII. Vt [illegible] aqua [illegible] ea [illegible] per eandem [illegible]

V. Vt [illegible] quæ [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]

OVIDII NASONIS
LIBER TRISTIVM
ET
CAPTIVI.

LIBER PRIMVS.

DICATIO.

ELEGIA I.

LIBER [illegible]

[illegible]

LIBER QUARTUS.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

D. FRANCII

D. 2170 2

LIBRI
POLITICORVM
LIBRI
CIVILIS DOCTRINÆ
LIBER PRIMVS.
CAPVT I.

Vt in omni arte ad finem quem quisque sibi proponit, ita in singulis actionibus ad id quod videtur ultimum, omnia referuntur. Quare in Ciuili doctrina, quæ de Ciuitate agit, finis ille, quem Ciuitas sibi proponit, ultimus est. Ciuitatis autem finis, bonum publicum, hoc est, bene beateque viuere omnium ciuium, qui Ciuitatem constituerunt. Quoniam vero bene beateque viuere, non nisi virtutis vsu atque actione contingit, ea ipsa virtus, quæ ad bene beateque viuendum maxime facit, ciuilis virtus est. Ciuilis autem virtus, quæ ad bene beateque viuendum maxime facit, ciuilis virtus est. Ciuilis autem virtus, quæ ad bene beateque viuendum maxime facit, ciuilis virtus est.

CAPUT III.

DE CAUSIS, QUIBUS CAPITIS SANITAS PERDITA, ET VIS RATIONIS CAPESSENDÆ LÆSA DEPRAVATA QUE DEPRAVATA. Etsi [illegible] ...

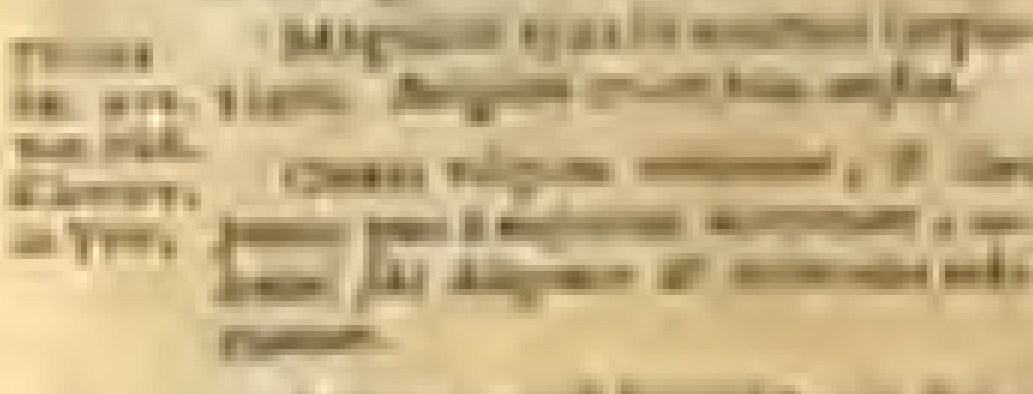

CARM. I.

PLAUTUS IN PSEUDOLO.

VIVAS MENTIS.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPUT V.

De [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPUT VI.

RAtio Vitæ, quæ in Sanguine residet, Ratio Vitæ in Sanguine residet, quæ ratio Vitæ Sanguinis, quæ ratio Vitæ Sanguinis, quæ ratio Vitæ Sanguinis

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPVT VIII.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPUT VIII.

PRIMUM igitur praecepta [illegible] quod [illegible] in Dialectica [illegible] TRACTATU. [illegible] MEDITARI VIMINAL DE AVRIFEX VEL LABEX. [illegible]

CAPUT II.

CAPVT II.

I. LIBRI
POLITICORVM
SIVE
CIVILIS DOCTRINÆ
LIBRI SEX VNI

CAPVT I.

De origine societatis domesticæ, eiusque partibus, & primo de Matrimonio.

VIta hominis duobus præcipue constat, & sustentatione, & conservatione. Quorum illa, cibum, potum, vestem, habitationem, & quæ his similia sunt, complectitur: hæc, pacem, concordiam, & mutuam inter homines benevolentiam. Quæ cum ita sint, ut vita sine victu, & victus sine pace, quæ vitæ conservatrix est, esse non possit: Vrbs Ciuitasve [illegible] ex familiis, familiæ ex hominibus constant. Quare cum omnis Ciuitas ex familiis, familiæ ex hominibus constent, & omnis familia ex coniugio, & parentum ac liberorum societate, & omnis hominum societas ex familiis, familiarumque societate constituatur: Coniugium, parentes, liberi, & familia, & familiarum societas, quæ Ciuitas est, primum considerandum videtur.

Aristot. 1. Polit. cap. 2.

Ex quod [illegible] magna est [illegible] Thucydides scribit, [illegible] Aristot. 1. Polit. cap. 2.

CANTO III.

Propositio Argumenti. Invocatio Numinis. Dedicatio operis. Laus Augusti.

NE mihi [illegible] contulerit, sed ve-
[illegible] dicam, VALERIANE, MUNERE
SUO LEGIONIS DELECTUS, IM-
PERATOR CAESARUM FE-
LICITER NOBIS. [illegible]
[illegible] Tribunus [illegible]
[illegible] Triumphos [illegible]
[illegible] IMPERII, [illegible]
[illegible] Tribunos [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

——[illegible]

[illegible]

——[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPVT IV.

NAM SIMILIA SIMILIBVS, DISSIMILIA AVT DISSIMILIBVS DILATTA, [illegible]

Iam
Iunius
Iunius
Iunius

Iunius
Iunius
Iunius

Iunius
Iunius
Iunius

CHAP. V.

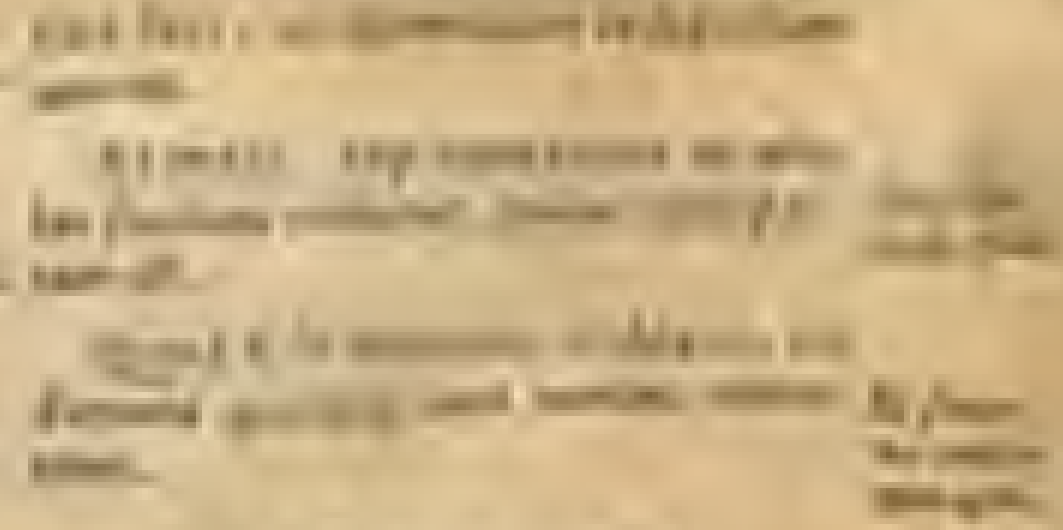

CAPUT VI.

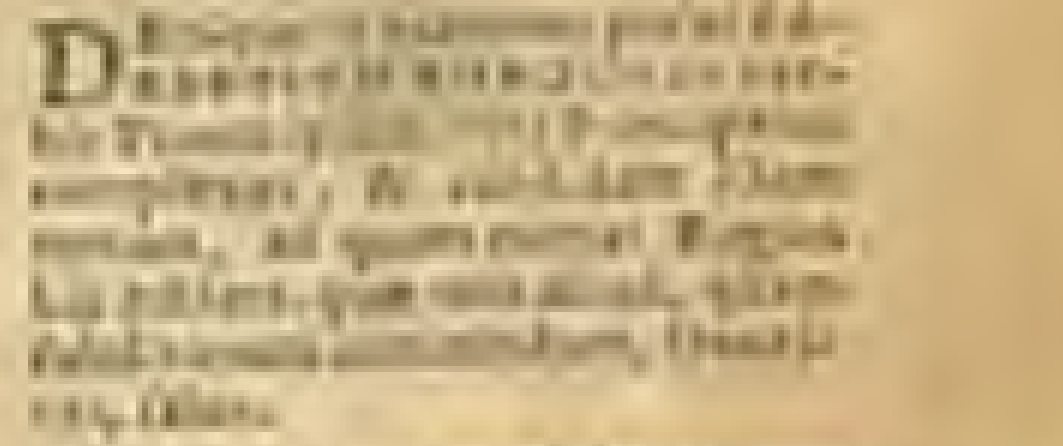

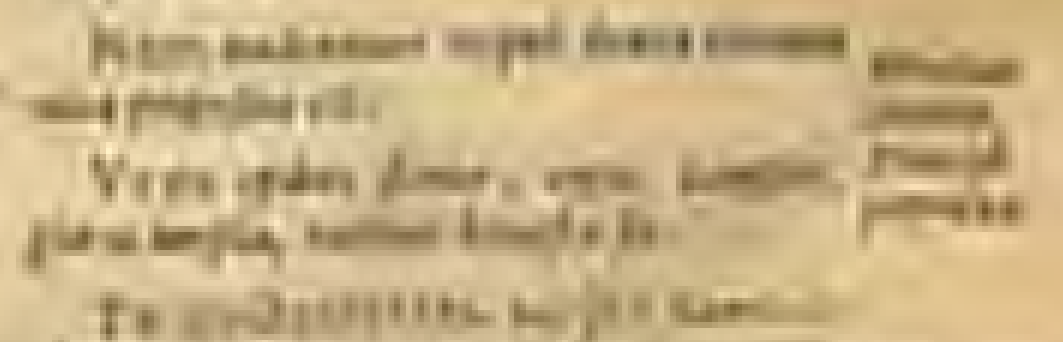

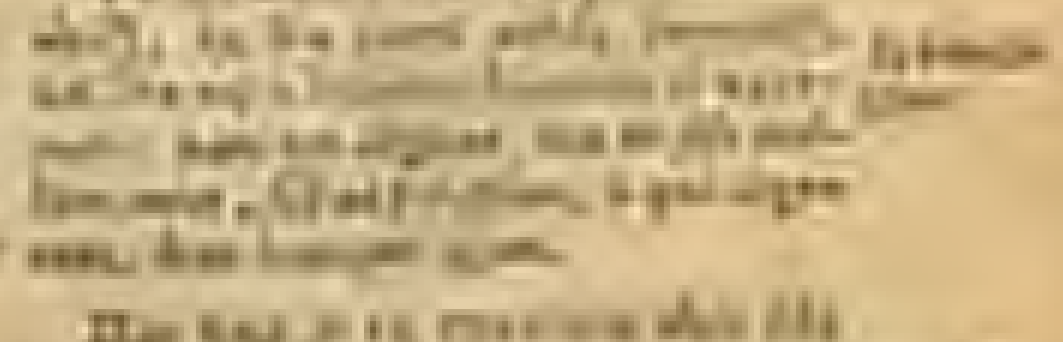

Capvt VII.

Vsus vitae Physiologici facilis est. Nam cum pulsus ... [illegible] ... [illegible] ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPUT XL.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPUT III.

CAPUT [illegible]

POLITICORVM
LIBRI
CIVILIS DOCTRINÆ
LIBRI TRES.
CAPVT I.

Probabilium Principiorum consideratio. Finis Artis & Operationis. Quæ ordinata ad finem, sunt ordinata per se. Ad primum finem ordinata subordinantur propter.

PRimum igitur hanc habitudinem esse videtur, quæ ad Principium: Principium autem dicitur, non solum, vnde aliquid primo fit, vt ex quo nauis, & ex quo domus, sed & vnde cognoscimus. Quæ enim ad nos, ea sunt principia, & magis nota. Sensibilia enim nobis sunt, quæ sunt ad sensum. Quæ autem sunt ad sensum, ea sunt ex confusis. Quæ ex confusis, ea sunt ex vniuersalibus. Vniuersalia enim ex singularibus fiunt. Quæ igitur

Principia dupliciter.

Quæ ad nos.

Quæ ex confusis.

Quæ ex vniuersalibus.

CAPUT XIII.

CAPUT IV.

[illegible]

ALIA QUÆDAM DE SIGNIS ET PRÆSAGIIS, QUÆ ANTE MORTEM REGUM APPARUERUNT, ET DE MORTE ET SEPULTURA EORUM.

[illegible]

ALIA QUÆDAM DE SIGNIS ET PRÆSAGIIS, QUÆ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPUT V.

CAPUT VI.

CAPUT VII.

Hic locus [illegible]

CAROLI II.

Anno Decimo Tertio & Quarto Regis
Caroli Secundi Regis.

AN ACT for the Confirmation of Letters Patents made to the Governor and Company of the Royal Fishery of England.

CHAPTER VIII.

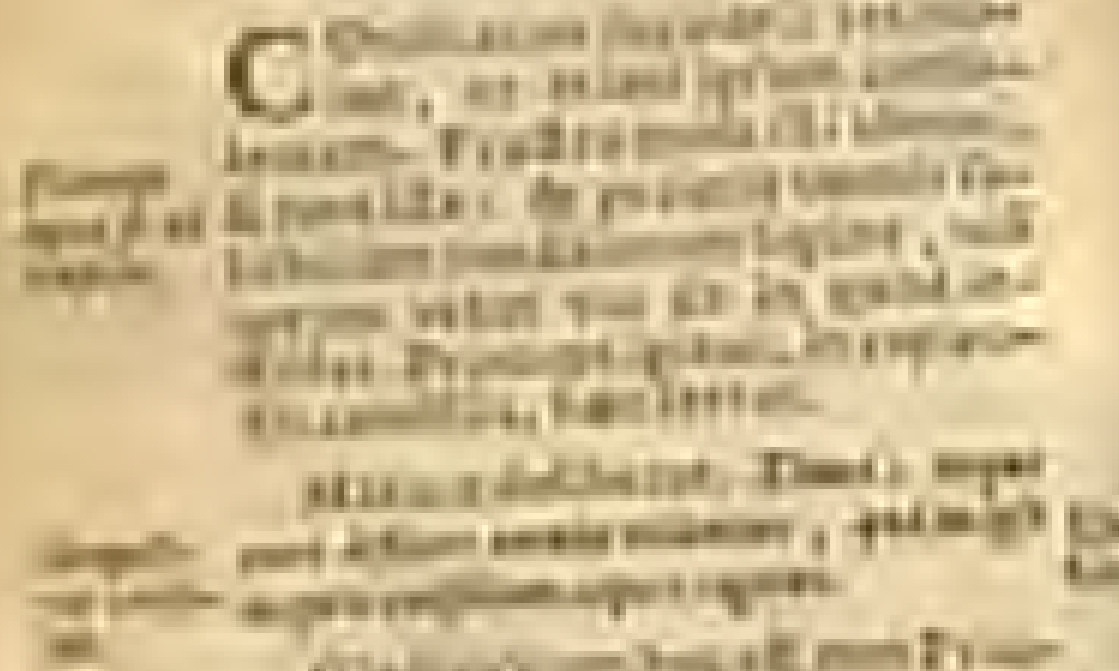

CAPUT V.

CAPUT XL.

Mulieribus ejus præcepta, quæ præcepit Moyses. Quando Moyses dixit Israelitis: Armate ex vestris quosdam ad bellum.

NE [illegible] O [illegible] vestis [illegible] ad [illegible] ut [illegible]

Præcepit

Et præcepit Moyses, dicens ad populum:

Et locutus est

Et locutus est Moyses ad principes tribuum filiorum Israel, dicens:

Hoc est

Hoc est verbum quod præcepit Dominus.

Et locutus

Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

Et dixit

Et dixit Moyses ad populum:

Et dixit

Et dixit Moyses ad eos:

Et dixit

Et dixit Moyses ad populum:

Et dixit

Et dixit Moyses ad eos:

I. LIPSII
POLITICORVM
SIVE
CIVILIS DOCTRINAE
LIBRI QVATVOR

CAPVT I.

[illegible]

A [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPUT II.

Disputatio Academica Propria de Triplici Ratione, & Methodo, Qua traditur, de Humanum & Divinum. De hac disputationum Praxi ejusque Usu, & Applicatione.

PRudentia tempus, Vitam ho- Prudentia
minis regit, disponit, ordinat. Triplex ejus Ratio, Methodus. Illam breviter lege, QUÆ IN COTIDIANA MEDITATIONE, PRAXIQUE BONA, INTELLIGIT. Illam, QUÆ IN BIBLIO, MAXIMUM EXERCET. Illa; quibus Divina, Humanaque Res Divina, Res Humanæ in

CAPUT III.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAP. II. V.

Traditiones ad Productionem Instrumentorum. Vide Leges Regias, Regiones Regias & Regias, Leges Regias, & per Indices Regias & Regias.

PRODUCTIONEM INSTRUMENTORUM TRADITIONALIS ET FIDEITUSSIONALIS.

CAPUT VII.

Præcepta hæc ex Mosaicis ritibus petita. Quæ ratione eorum explicanda. Quid sentiendum de Mosaicis ritibus. Quæ ratio Mosaicæ Legislationis. Quæ ratio Christianæ Religionis.

Et hæc [illegible] Christi Apostolos [illegible] ad quæstiones [illegible] nobis [illegible] nunc explicandæ. Præcepta sunt. Ea [illegible] ut vos [illegible] abstineatis [illegible] Dei [illegible] sunt [illegible] Vis & vide- [illegible] vel [illegible] sed [illegible] Vis & [illegible] Scripturæ, [illegible] Vis & [illegible] Vis [illegible] Sed [illegible] Mosis [illegible] Mosis [illegible] Christi [illegible]

Rom. 11. & Chron.

[illegible]

Rom. 8. Matth. 5.

CAPUT VIII.

Vbi vero [illegible]
[illegible]
[illegible]
[

[illegible]

CAPUT IX.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPUT II.

*Ad ea quæ dicta sunt per Principia, quæ facient ad propositum, Vide ut. In duplici differentia. Reflexio et Fractio. Utraque proveniet ex variata aut pertenuis, aut crassa.

QUO [illegible] MOLLIO DISCVLSA VOCE PLVRALITER, AD MA[illegible] CEM. AVT MAGVTA. [illegible]

CHAP. XL.

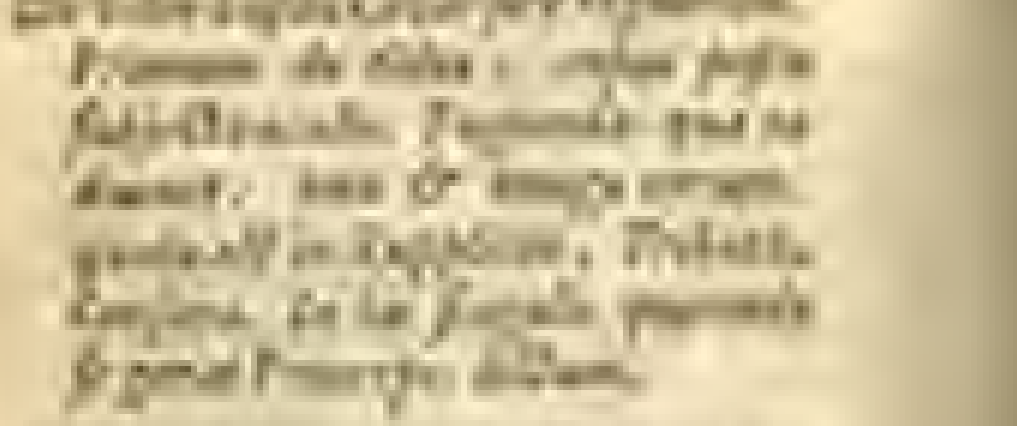

Quæst. XII.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPVT XII.

NE

I. LIPSII
POLITICORVM
SIVE
CIVILIS DOCTRINAE
LIBRI QVINTI

CAPVT I.

Definitur ad Militarem Disciplinam. Quae sit, & quam necessaria. Aliqua etiam, quae de ea dicta non sunt multa.

SEd jam tibi, & alteris ex me petitis. Quid ego dicam? Quid non dicam? Quid ne dicam? Quid ne dicam? Quid ne

CAPUT II.

Probatio tres fore rationabiles Principes, quas hostiaria adhibet: deinde falsarum regula.

Milvus noster Pythagoricus, magnopere vereri videtur ego Principij nomen, adeo ut Rhetoricæ vias Philosophi figmentis plenas, ut ipse vocat, sectetur, [illegible] nullo ac nequidem pro tempore, ut ille, Principio utitur. [illegible] Cum vero tres sint, quibus omnis [illegible] Causa nititur, quales eadem [illegible] sunt.

CAPVT III.

MEDIVS locus Prudentiæ ru-
MEDIVS locus Prudentiæ ru-

CAPVT XV.

CAPUT V.

CAPUT VI.

De Generalibus Motuum proprietatibus, Principiis Fundamentalibus, Regulis Communibus, Axiomatibus.

DEFINITIO I.

DEFINITIO II.

DEFINITIO III.

DEFINITIO IV.

DEFINITIO V.

DEFINITIO VI.

CAPUT VIII.

CAPVT VIII.

Transgressiones.

CAPUT IX.

QUOMODO

Quomodo

Quomodo

Quomodo

CAPUT X.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPUT XI.

Quid agendum in mensa? Tres primæ secundæ: Orationis & Sanctorum usque ad principium sacrificii.

[illegible]

CAPVT XII.

Quæ sit Dialectica disciplina, & de ejus quæstionibus, & propositionibus.

QVæ sit Dialectica disciplina, & quæ ejus quæstiones, & propositiones, & quæ ejus partes, & quæ ejus officium, & quæ ejus finis, & quæ ejus materia, & quæ ejus forma, & quæ ejus causa efficiens, & quæ ejus causa finalis, & quæ ejus causa materialis, & quæ ejus causa formalis, & quæ ejus causa exemplaris, & quæ ejus causa instrumentalis, & quæ ejus causa accidentalis, & quæ ejus causa per se, & quæ ejus causa per accidens, & quæ ejus causa per aliud, & quæ ejus causa per se ipsam, & quæ ejus causa per se ipsum, & quæ ejus causa per se ipsa

CAPUT XIII.

CLARISSIMI IACOBI FABRI STAPULENSIS IN LIBRUM ARISTOTELIS DE VIRTUTIBUS.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPVT XIV.

[illegible]

CAPUT IV.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Virgil. [illegible]

[illegible] Ovid. [illegible]

[illegible] Ovid. [illegible]

[illegible] Virgil. [illegible]

[illegible] Virgil. [illegible]

[illegible] Virgil. [illegible]

[illegible] Ovid

Capit. XLII.

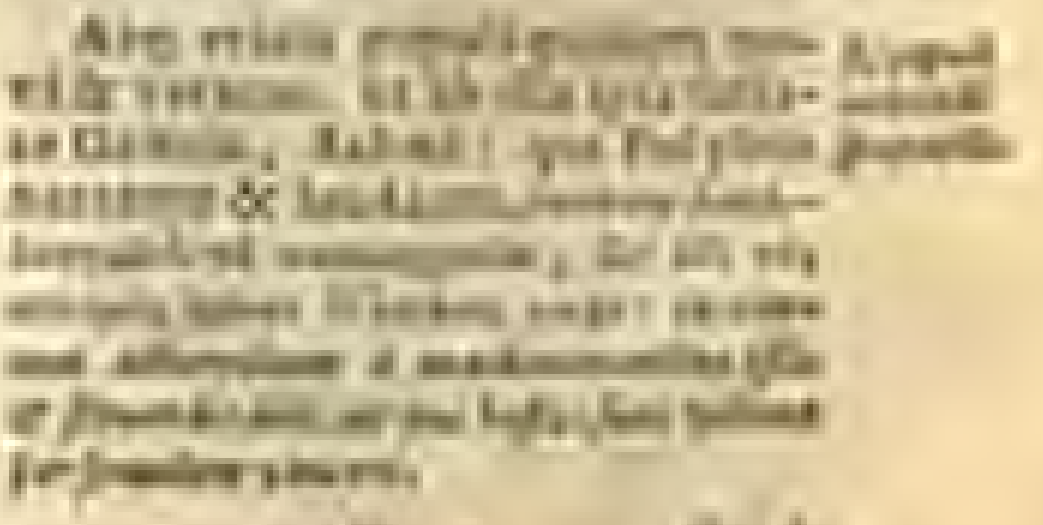

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPUT XXXII.

Quid post Regnum Saxonum subactum gestum sit, & de Ælfredo, filio Ethelredi, quomodo primum Scholarum & deinde Regnum ingressus sit.

AD Regnum Occidentalium Saxonum [illegible] Ælfredus frater ejus [illegible] Regnum alterius Ælfredi, de cujus virtute Rerum dictarum in sequentibus Libellis [illegible] Ab eo, Juvenis Post Regnum, sed Vallensis, sive Gallicus [illegible] Ælfredus [illegible] Ælfredus [illegible] Ælfred

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPUT XIII.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Capvt II.

[illegible]

QVid hac quæstione [illegible] Vitruvius [illegible] quæstionem [illegible] Nam [illegible] Vitruvius [illegible] Pythagoræ [illegible] Pythagoræ [illegible] Vitruvius [illegible] Pythagoræ [illegible] Vitruvius [illegible] Pythagoræ [illegible] Vitruvius

POLITICORUM
LIBRI
CIVILIS DOCTRINAE
LIBRI SEXTI

CAPUT I.

[illegible]

CAPUT II.

De variis diuisionibus Syllogismi simplicis, & compositi: & primo de Syllogismo diuisionis.

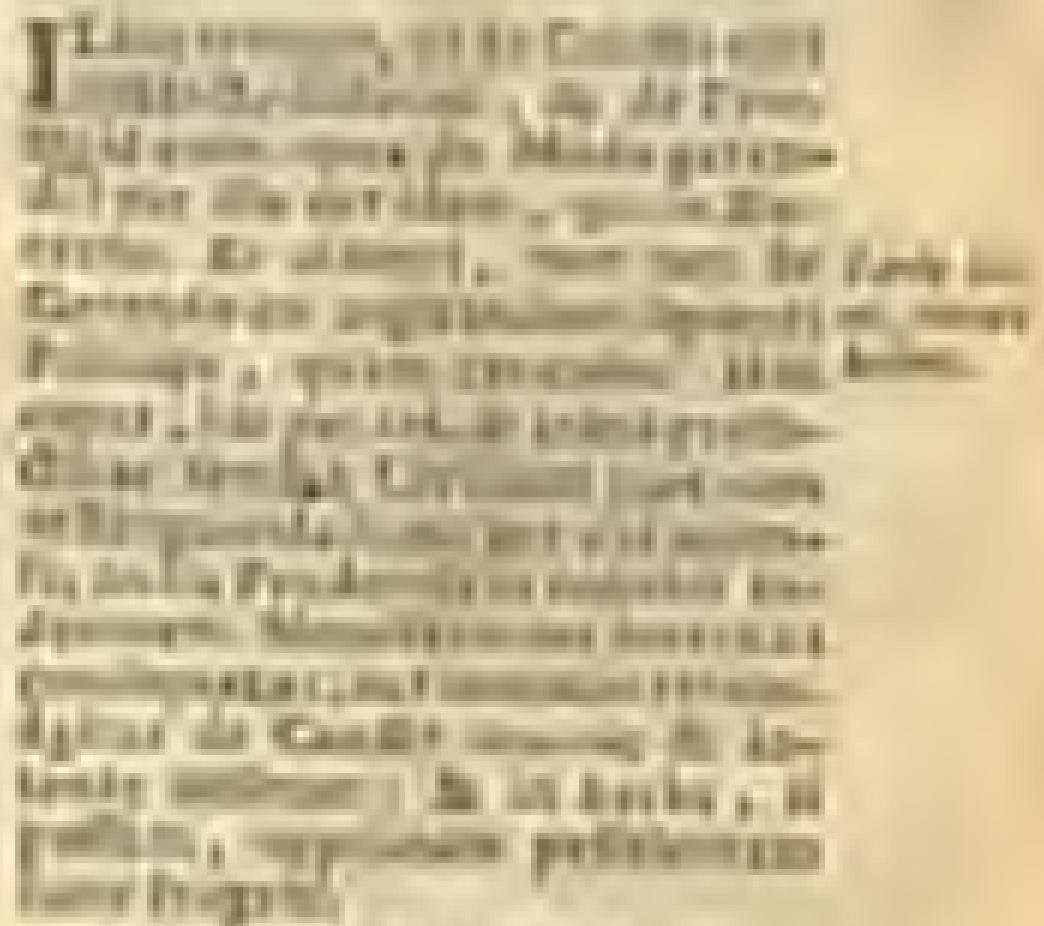

[illegible]

[illegible] Ἀγχιβασίλειαι [illegible] Ἀνθεμίου ἐν τῷ [illegible] κεφ. ιε'.

[illegible] Ἐπὶ [illegible] ὑπὸ [illegible] Cum, &c.

Ἐν [illegible] Ἐν [illegible] Liceat, &c.

CAPVT IV.

Concilia diuersa Prouinciali, Sedens, Ephesina, Propria, Romana, Africana replicata.

Ἐν τῷ [illegible] ΙΔιον δὲ καὶ τοῦτο ἐστὶ τῶν ἁγίων συνόδων, ΜΕΤΕΤΥΠΩΣΙΣ ΕΙΣ ΠΡΟΣΩΠΟΝ ΑΥΤΗΣ ΜΑΘΗΤΕΥΕΙ, ΔΙΔΑΣΚΕΙ ΤΟΥΣ ΥΠΟΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΣ. Dicit Origenes, Prouinciale, Romanis esse. Ἐν τῷ [illegible] Origenes [illegible] Ἐπὶ [illegible]

Ἐπὶ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

CAPVT VI.

Quod Iacobus per occasionem reprehendit, vbi negligitur fides Christi. Item quomodo Iacobus Christum Dominum nostrum appellauerit. Et quam diligenter Ecclesia primitiua egenis prospexerit.

HIc incipit liber Actuum Apostolorum, quem scripsit Lucas Christianus, Syrus natione Antiochenus, arte medicus, discipulus Apostolorum, postea sectator Pauli usque ad passionem eius. Ille quidem multos libros conscripsit, sed hic solus Ecclesiasticus est. Quem ideo scribere instituit, ne ea quae gesta sunt

Misce te & junge : sed cum hac lege, ut appareat *sapientem & bonum civem inita belli civilis invitum suscipere, extrema non libenter persequi.*

Sed moderate.

Idem Ad Fam. IV. epi. VII.

Consilia tua si ad pacem conferes, si in ipso æstu belli, iræ ac victoriæ moderaris : ô virum, ô civem ! At parte altera, latet aliquis ? & est ex eo genere qui *missos fecerunt honores, nec rempublicam attingunt ?*

Nimis clarus & quietus, quiescere:

Idem pro Sextio.

Hic, me judice, nec civile quidem bellum attingat. Cur nunc se det in turbidum illud mare, qui tranquillum non tentavit? Ille vero *neque tutius, neque honestius reperiet quidquam, quam ab omni contentione abesse.*

Cæs. in iis ad Attic. x. ep. VII.

Eligat censeo aliquod opidum vacuum à bello, dum hæc decernuntur :

Cælius ad Cice. lib. x. ad Attic.

Sed cum ea item lege, ut *ne prorpensius ad turpem causam videantur.*

Affectu tamen à bonis stare.

Cicer. ad Att. VII. epi. XXV.

Animo saltē quis patriam non juvet ? Cape exemplum ab ipsa Modestiæ & Prudentiæ prole, Tito Attico. qui *ita in repub. esse versatus, ut semper optimatum partium & esset, & existimaretur : neque tamen se Civilibus fluctibus committeret. quod eos non magis in sua potestate existimabat esse, qui se his dedissent, quam qui maritimis jactarentur.*

Attici insigne exēplum, nobis imitandum.

Nepos in ejus vita.

Vir optime salve, & probande magno illi Cæsari : qui *denuntiante Pompejo, pro hostibus se habiturum qui reipubl. defuissent : ipse medios &*

Cæsaris moderatio, Principibus imitanda.

Sueton. Iul. cap.

neutrius partis, suorum sibi numero futuros pronunciavit.

Hoc nostrum arbitrium est in re litigiosa. in quo *facile intellego, pugnandi cupidis hominibus me non satis facere.* Cicer. in iis ad Attic. IIIx. epist. xv.

Sed iidem illi vitam meam cogitent: sciantque *consilia nostra pacis & togæ socia, non belli atque armorum esse.* Idem pro Marcell.

CAPUT VII.

De Finiendo Civili bello. & Operis mei finis.

SEd serio jam exsulto. & ut nautæ

—— quando ex alto procul
Terram conspicunt. Plautus Mœnech.

ex animo lætantur: sic ego, qui terram non aspicio, sed tango. Breve saltem spatium interest, de Civili bello Finiendo: quod una nec mutata velificatione decurram. Finitur Civilis discordia dupliciter, Pactione aut Victoria. Illam eligo. & omnino melius *Sapientia illi potius extingui, quam armis & ferro rem in discrimen adducere.* Cicer. v. Philip. v.

Duplex vario finiendi civilis motus.

Pactio melior.

Mihi omnis pax cum civibus bello Civili utilior videtur. Idē Philip. II.

Dies & Tempus, semper pro regibus.

Etiam temporaria & parum firma. Nonne divulsi animi interea coalescunt? Errant, qui exacta hîc omnia volunt & ad liquidum perducta. Acute simul & vere Curtius: *Nec fallebat Antipatrum dissentire ab animis gratulantium* Lib. VI.

tium vultus, sed bellum finire cupienti opus erat decipi.

Liv. xxi. Rex prudens sæpe *meram magis quam bellum metuet.* *Diuturnū bellum ita nocium.*

Tamen plerisque placere video Finiendi modum alterum : qui Flor. ii. c. xxix. *veram volunt & sine exceptione Victoriam.*

Quæ splendida sæpius, quam salutaris : nisi magna quadam prudentia moderaris. Nam *ex victoria cum multa mala, tum certe tyrannis exsistit.* Cicer. ad Att. vii. epist. v. *Victoria plena vitiorum conducit :*

Tu cave, & callidum Mucianum hîc audi : *Initia bellorum Civilium Fortuna permittenda. Victoriam consiliis & ratione perfici.* Tac. iii. Histor. *Nisi consilio valde regitur.*

Illa adhibe, & inprimis semina motuum tolle. Capita specie honoris aut muneris ablega, ut *nova cupientibus auferatur dux & auctor.* xvi. Annal. *Auctores motuum tollendi.*

Ipsos milites remove. quos *spargi per provincias, & Externo bello illigari, pars consilii pacisque sit.* iii. Histor. *Instrumenta removenda.*

Sæpe *bellum externum* firmam *concordiam peperit.* v. Histor.

Sed ante omnia Clementiæ vestigiis tu adhære. neque audies *impurtunissima genera hominum, qui tot miserorum civium sanguine satiari nequiverunt.* Sallust. ad Cæs. *Leniter cũ aliis agendum.*

Qui te ad crudeles pœnas, aut acerba judicia invocant. Indid. *Non audiẽdæ sanguinariæ hirudines.*

Scilicet ut ipsi *trahant, rapiant, & tamquam urbe capta, libidine ac licentia sua pro legibus utantur.* Indid.

Salutare consilium.

Non, non: Brutus tibi doctor melior. cujus salubertimum effatum, *Acrius prohibenda esse bella Civilia, quam in superatos iracundiam exercendam.* Cicer. Ad Brut. epistola 11.

Iudica à plerisque ignoratione potius, & falso atque inani metu, quam cupiditate aut crudelitate civile bellum esse susceptum. Idem pro Marcell.

Ita res tuas augebis, ita famam, & efficies *ut nec inimici quidem queri quidquam audeant, nisi de magnitudine tua.* Salluſt. ad Cæſ.

Decus regum, clementia.

Nullum ornamentum Principis vastigio dignius pulchriusque est, quam illa corona OB CIVES SERVATOS. Seneca 1. De Clem.

Conclusio.

SEd ego hactenus, ô Princeps, *quæ mihi utilissima factu visa sunt, quaque tibi usui fore credidi, quam paucissimis potui, perscripsi:* Salluſt. ad Cæſ.

Nunc *voto finiendum volumen est.* Vell. 11.

Et pro Principe votum.

Et socios, cives, ac Deum ipsum precor. hunc, ut tibi ad finem usque vitæ, quietam & INTELLEGENTEM HUMANI DIVINIQVE IVRIS MENTEM duit: illos, ut quandocumque concesseris, CVM LAVDE ET BONIS RECORDATIONIBVS, *facta atque famam nominis tui prosequantur.* Tacit. IV. Annal.

ANNVE O REX REGVM.